

ÎNDATORIRILE FUNDAMENTALE: TRĂSĂTURI ȘI PRINCIPII CONSTITUȚIONALE DE REALIZARE

**Autori: Roșca Veronica - Universitatea Tehnică a Moldovei,
Efode Igor - Academia de Poliție "Ștefan cel Mare"**

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *The research aims at revealing the essential issues related to the examination of fundamental human rights and duties ratio of the individual citizen and the state, comparatively, interdisciplinary; elucidating the concept of "fundamental duties" from a legal perspective.*

Keywords: *fundamental duties, the Valencia Declaration of Human Duties and Responsibilities, the Constitution, the holder of rights and duties, homeland defense, financial contributions, protection environment and protection of the monuments.*

O societate nu poate supraviețui fără anumite standarde morale pe care majoritatea le plasează mai presus de toleranță și pe care le impune celor care nu sunt de acord cu ele, deoarece o anumită conformitate morală este esențială pentru viața ei. Orice societate are dreptul de a-și conserva propria existență și ca atare dreptul de a insista asupra unei conformări.¹

Dacă societatea are un asemenea drept, atunci ea are dreptul de a aplica sancțiunile normelor de drept pentru a proteja moralitatea și pentru a împiedica o corupere a conformării care îi menține coeziunea.

Îndatoririle fundamentale sunt corelative drepturilor și libertăților fundamentale. Caracterul corelativ al îndatoririlor cetățenești față de drepturi este pe deplin justificat și nici o persoană fizică sau juridică nu se poate prevala doar de drepturi, fără a-și asuma și obligații corespunzătoare. Aceasta înseamnă că constituentul le-a conferit o egală atenție.

Îndatoririle fundamentale sunt esențiale, vitale pentru stat, în aceeași măsură în care drepturile și libertățile sunt esențiale pentru individ.

Ca și drepturile fundamentale, îndatoririle fundamentale comportă o serie de caracteristici dintre care menționăm pe cele mai semnificative:

- a) Reprezintă *obligații puse în sarcina cetățenilor*, fiind determinate de scopurile societății și de valorile sociale ocrotite și promovate de aceasta.

Ca urmare a existenței unei responsabilități civice, oamenii sunt titulari de multe drepturi, dar trebuie să își asume obligații corelative, într-un anumit context social-politic și economic dat. Pe cale de consecință, pentru a fi diferențiate de cele de drept privat obligațiile de drept public sunt denumite îndatoriri.

- b) Sunt *esențiale pentru buna organizare a vieții sociale*, datorită cărui fapt societatea le conferă o valoare net superioară altor îndatoriri sociale.

Aceasta este caracteristica care permite identificarea îndatoririlor fundamentale în marea categorie de îndatoriri și explică de ce din sfera îndatoririlor și a obligațiilor puse în sarcina cetățenilor, numai un anumit număr sunt fundamentale. Adică din totalitatea de obligații pe care le poate un cetățean în multitudinea de raporturi juridice, inclusiv constituționale, numai unele sunt înzestrate cu valoare de îndatoriri fundamentale.

Această caracteristică explică denumirile frecvent întâlnite în doctrină, precum „îndatoriri esențiale”, „îndatoriri importante”, cât și „obligații politice” și explică de ce ele au importanța cea mai mare atât pentru stat și societate, cât și pentru cetățeni în ansamblu.

Revine constituentului misiunea de a face selecția valorică și de a proclama ca îndatoriri fundamentale pe acelea care s-au impus astfel. În acest mod se poate explica faptul că, într-o anumită perioadă istoric, numărul îndatoririlor fundamentale este mai mare sau mai mic, decât în altă perioadă istorică. Problema ce se pune este de a identifica un criteriu după care stabilim că anumite îndatoriri sunt sau nu esențiale. Întrebarea ne duce la lumea valorilor și cea mai importantă problemă care se pune este selectarea valorilor.

¹ I. Guceac. *Curs elementar de drept constituțional*. V-II. Chișinău, Tipografia Centrală, 2004, p.97.

- c) Sunt consacrate în norme de drept care constituie conținutul normativ al constituției. Îndatoririle fundamentale deseori sunt definite ca acele îndatoriri consacrate de constituție și care sunt determinante pentru statutul juridic al cetățeanului și esențiale pentru stat și societate.

Concretizarea selectării acestor îndatoriri se realizează prin înscrierea lor în constituții sau în declarații de drepturi. Înscrierea lor în constituție este de fapt confirmarea juridică a valorii lor deosebite în raport cu celelalte obligații ce revin persoanei. Prin aceasta le se conferă o formă și o ocrotire juridică aparte.

Înscrierea drepturilor și îndatoririlor fundamentale în constituții este, în prezent, de esența conceptului de constituție. Așa se explică de ce drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor sunt, prin excelență, o instituție a dreptului constituțional și în mod tradițional sunt cuprinse în corpul constituției. De aceea constituțiile au câte un titlu (capitol) distinct privitor la drepturi, libertăți și îndatoriri sau, în cazul în care un asemenea titlu nu este încorporat în chiar textul constituției, se face trimitere expresă la declarații sau carte.

De asemenea, îndatoririle fundamentale deseori sunt definite ca acele obligații consacrate de constituție și care sunt determinante pentru statutul juridic al cetățeanului. Ca urmare a existenței unei responsabilități civice, oamenii sunt titulari de multe drepturi, dar trebuie să-și asume obligațiile corelative, într-un anumit context social-politic².

- d) Respectarea lor este asigurată prin forța de constrângere a statului, atunci când convingerea nu a duce rezultatele scontate.

Asigurarea unui just echilibru între interesele individuale și interesele celorlalți sau interesul general este o exigență imperativă. Asigurarea îndeplinirii îndatoririlor fundamentale, atunci când nu sunt îndeplinite corespunzător, de bună voie, revine autorităților publice și se realizează prin coerciție (forța coercitivă a statului)³, deoarece menținerea legalității, inclusiv prin aplicarea constrângerii, este un principiu de exercitare a puterii publice⁴

Generalizând, constatăm că îndatoririle fundamentale reprezintă acele obligații puse în sarcina cetățenilor, esențiale pentru buna organizare a vieții sociale, determinate de scopurile societății și de valorile sociale ocrotite și promovate de aceasta, consacrate în norme de drept, care constituie conținutul normativ al Constituției, a căror respectare este asigurată prin forța de constrângere a statului atunci când convingerea nu este suficientă.

În cadrul sistemului de drept există principii generale (reguli), aplicabile mai multor drepturi și obligații, care cer să fie respectate și luate în considerare. În cazul dreptului constituțional, aceste principii sunt aplicabile tuturor drepturilor și îndatoririlor fundamentale sau de alt gen (orice drepturi sau obligații). Respectarea lor este obligatorie și necondiționată, cu excepția unor cazuri în care drepturile și libertățile pot fi numai ale cetățenilor statului sau în care exercițiul unor drepturi sau libertăți pot fi restrâns, ceea ce atrage implicit restrângerea principiilor fundamentale. Acestea din urmă sunt însă modalități legale și unanim acceptate de teoria dreptului în general și de dreptul constituțional în special.⁵

Existența unor principii constituționale comune pentru drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale nu trebuie confundată cu cea a unor principii generale (fundamentale) ale dreptului. Principiile generale ale dreptului sunt „ideile conducătoare (prescripțiile fundamentale) ale conținutului tuturor normelor juridice care canalizează crearea dreptului și aplicarea sa”⁶. În doctrină s-a arătat că, principiile generale ale dreptului au un rol constructiv și unul valorizator⁷. Rolul constructiv care ne interesează se fundamentează pe tradiție și inovație.

Constituția Republicii Moldova abordează problematica drepturilor, libertăților și a îndatoririlor fundamentale într-o viziune sistemică, globală și totodată integrală. Caracterul sistemic al viziunii are în vedere drepturile și îndatoririle fundamentale ca un ansamblu coerent de unități, între care există raporturi de interferență și de condiționare reciprocă. La rândul său, întregul ansamblu de drepturi se raportează la stat conferindu-i, împreună cu alți factori, caracterul democratic, precum și caracterul de stat de drept. Caracterul global al abordării constă în faptul că Legiuitorul constituant le privește ca pe o entitate atotcuprinzătoare, exercitarea fiecăruia dintre drepturi fiind o condiție a exercitării celui alt. Caracterul integral al abordării constituționale pune în evidență faptul că drepturile: a) sunt consacrate și garantate în mod deplin; b) aparțin în totalitate tuturor; c) sunt ocrotite în mod egal de către stat etc.

² Gh. Iancu. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale*, București 1992, p.7

³ I. Guceag. *Curs elementar de drept constituțional*, Chișinău, 2001 p.97.

⁴ I. Guceag. *Curs elementar de drept constituțional*. V-I, Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2001, p.74.

⁵ I. Creangă, C. Gurin. *Op.cit.* p.19

⁶ N. Popa. *Teoria generală a dreptului*. București, Ed.All Beck, 2002, p.112.

⁷ Ibidem, p.116.

Legătura între stat și cetățeanul său nu se limitează la teritoriul național. Astfel, potrivit Constituției, cetățenii se bucură în străinătate de protecția statului. Evident, și cetățenii care își au reședința în alte state sunt ținuți să se achite de obligațiile ce le revin în calitate de cetățeni ai statului, cu excepția obligațiilor care nu sunt compatibile cu absența lor în țară.

Constituția Republicii Moldova a consacrat în Titlul II, principiile aplicabile tuturor drepturilor și libertăților fundamentale și a îndatoririlor fundamentale, pornind de la Universalitate, Egalitate, Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle, Prioritatea reglementărilor internaționale.

Bibliografie:

1. I. Guceac. Curs elementar de drept constituțional. Volumul II. Chișinău, 2004.
2. I. Muraru. Drept constituțional și instituții politice. - București : Actami, 1998.
3. I. Rusu. Drept constituțional și instituții politice. - București, 1995.
4. T. Cârnaț, M. Cârnaț. Protecția juridică a drepturilor omului. - Chișinău, 2006.
5. T. Cârnaț. Drept Constituțional. - Chișinău, 2004.
6. T. Dianu. Protecția internațională a drepturilor omului. - București: Lumina-Lex, 1996.
7. V. Duculescu. Protecția juridică a drepturilor omului - București: Lumina-Lex, 1988.